

17.5.2022

Sisäministeriö

Lausunto esitysluonnoksesta laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa pelastuslain uudistamista ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksesta.

Pelastuslakia koskevan esityksen tavoitteena on pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa kiireelliset ja välttämättömät muutokset pelastuslakiin. Pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeessa ja niistä saaduissa lausunnoissa esille tuodut perusteellisempaa lainvalmistelua ja säädösmuutosten vaikutusarviointia edellyttävät muutokset pelastuslakiin suunnitellaan toteutettavaksi seuraavalla hallituskaudella.

Esityksen tavoitteena on parantaa eri ministeriöiden ja muiden toimialojen toiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä ja yhteensovittamista pelastustoimessa, tehostaa pelastustoiminnan alueellista ja valtakunnallista johtamista sekä tilannekuvan ylläpitoa ja jakelua sekä parantaa pelastustoimintaan varautumista ja sen suunnittelua erityisesti yhteistyöalueella.

Onnettomuuksien ehkäisyä koskevien muutosehdotusten tavoitteena on selkeyttää sääntelyä ja viranomaiskäytäntöjä sekä näin edistää ja ylläpitää rakennusten paloturvallisuutta.

Asuntojen palovaroittimia koskevien muutosten tavoitteena on velvoitteiden nykyistä parempi toteutuminen ja sääntelyn selkeys.

Pelastuslaitoksen valvontatehtävää koskevien muutosten tavoitteena on tehostaa viranomaiskäytäntöjä sekä selvittää pelastuslaissa säädetyn valvonnan suhdetta rakentamisen lupakäsittelyyn ja valvontaan.

Pelastuslain mukaisten pelastusviranomaisten tiedonsaantioikeuksien sekä toimenpide-, valvonta- ja varautumisrekisteriä koskevien muutosten tavoitteena on varmistaa, että pelastusviranomaisilla on käytössään kaikki tarvittavat tiedot lakisääteisen pelastustoiminnan, valvontatehtävien, varautumisen ja onnettomuuksien ehkäisyntyön hoitamiseksi.

Pelastusopistosta annettua lakia koskevan esityksen tavoitteena on järjestää ammattipätevyyden tunnustamista koskevaa menettely säätämällä Pelastusopisto ammattipätevyyden tunnustamisesta vastaavaksi tahoksi pelastusalan miehistön, alipäällystön ja päällystön, hätäkeskuspäivystäjän sekä nuohoojan pätevyysvaatimusten osalta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Valtiovarainministeriön lausunto

Valtiovarainministeriö katsoo, että pelastuslaitosten yhteistyön organisoinnissa on perusteltua pyrkiä saamaan aikaan hallinnon näkökulmasta selkeä rakenne, jossa on määritelty yhteistoimintaa vaativiin tilanteisiin toimijat ja toiminta-alue (2 a § 7 ja 8 kohdat). Yhteistyöalueisiin näin määriteltynä voi kuitenkin liittyä myös ongelmia. Yhteistoiminta-alueina olisi perusteltua olla samat alueet kuin hyvinvointialueiden muissa tehtävissä. Kokonaisuudesta, johon kuuluvat 34 § 3 momentti (johtamisvastuun ottaminen yhteistyöalueen puitteissa), 45 § (varautuminen avustamiseen yhteistyöalueen puitteissa) ja 47 § (suunnittelu yhteistyöalueiden puitteissa, voi muodostua käsitys, että yhteistyöalueiden reuna-alueilla voi johtaminen ja yhteistoiminnan suunnittelu olla heikompaa. Esimerkiksi Länsi-Uudenmaan ja Etelä-Karjalan yhteistyö pelastustoiminnassa tulisi säädösten mukaan keskeisemmäksi ja tehokkaammin suunnitelluksi kuin esimerkiksi yhteistoiminta Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon tai Länsi-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen välillä. Yhteistoiminta-alueista riippumatta valmiudet osallistua lähellä olevien pelastuslaitosten avustamiseen tulisi olla hyvät kaikkialla.

98 § ehdotetut säännökset vaikuttavat toistavan sen, mitä on säädetty hyvinvointialueen rahoituslain (617/2021) 11 §:ssä. Perusteluista voi saada käsityksen, että mahdollisen suuren onnettomuuden hallintaan ja sellaisen pelastustoimiin saatu apu oikeuttaisivat hyvinvointialueen lisärahoitukseen lähes automaattisesti. Lisärahoitusta voi saada vain, jos riittävien palvelujen järjestäminen vaarantuu rahoituksen vähäisyyden vuoksi ja myös avustamistilanteet on pääsääntöisesti hoidettava laskennallisella rahoituksella. Tämän tulisi käydä perusteluista selvästi ilmi.

Tiedonhallintalaki

Esityksen luonnoksessa ehdotetaan joitakin muutoksia pelastuslain (379/2011) 13 lukuun, jossa säädetään salassapitovelvollisuudesta, tiedonsaantioikeuksista ja henkilörekistereistä. Luonnoksessa todetaan, että "pelastuslain 13 luvun päivittäminen vastaamaan tietosuoja-asetuksen ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain mukaiseksi edellyttää kuitenkin laajaa ja kokonaisvaltaista tietosuojan ja tiedonhallinnan tarkastelua, johon tämän esityksen aikataulu ei ollut riittävä." Valtiovarainministeriö toteaa, että julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki (906/2019, tiedonhallintalaki) on hallinnon yleissääntelyä, jonka tarkoituksena on edistää hyvää hallintoa, hyvää tiedonhallintatapaa ja julkisuusperiaatteen toteutumista ja jota sovelletaan myös pelastusviranomaisiin. Valtiovarainministeriö katsoo, että suunniteltu ratkaisu voi aiheuttaa ongelmia lainsäädännön soveltamisessa ja että kyseinen tarkastelu olisi välttämätöntä seuraavalla hallituskaudella tehtävässä valmistelussa.

Tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaisteistoihin ja tietojärjestelmiin, minkä lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Esityksen kohdassa 4.2.2.1 on lyhyesti arvioitu, että tiedonsaantioikeuksia ja rekistereitä koskevien säännösten täsmentämisellä ei olisi vaikutusta viranomaisten tehtäviin ja toimivaltasuhteisiin. Tätä arviota olisi laajennettava ottamaan huomioon myös tietojärjestelmiin ja tietoaisteistoihin kohdistuvat sekä asiakirjajulkisuutta koskevat vaikutukset tai todettava että tällaisia ei ole. Perustelujen ja ehdotetun 89 §:n 2 momentin uuden 11 kohdan pohjalta viranomaistehtäviä varten oltaisiin ilmeisesti perustamassa kokonaan uusi tietoaisteisto (Hätäkeskuslaitoksen ilmoitinlaiterekisteri).

Valtiovarainministeriö toteaa, että hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole tehty muutosvaikutusten arviointia niin kuin tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentissa edellytetään. Tämä on katsottava erilliseksi kysymykseksi siitä, onko valmisteltu sääntely itsessään koherenttia tiedonhallintalain kanssa. Valtiovarainministeriö korostaa, että muutosvaikutusten arvioinnin tekeminen on lakisääteinen velvoite, joka kohdistuu suoraan toimialasta vastaavaan ministeriöön.

Valtiovarainministeriö muistuttaa myös tiedonhallintalain 6 §:stä ja erityisesti sen 2 momentista, jonka mukaan kunkin ministeriön on omalla toimialallaan huolehdittava julkisen hallinnon tiedon-hallintakartan sisällön ajantasaisuudesta.

Taloudelliset vaikutukset

Pelastuslakiin ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan sekä kertaluonteisia että pysyviä taloudellisia vaikutuksia.

Perustettavaksi ehdotetun siviilivalmiusneuvottelukunnan työskentelyn koordinoimiseksi esitetään palkattavaksi päätoiminen pääsihteeri sisäministeriön pelastusosastolle. Ehdotetut muutokset lisäävät sisäministeriön tehtäviä ja vastuita pelastustoiminnan valtakunnallisessa johtamisessa ja siihen liittyvässä tilannekuvatoiminnassa. Valtakunnallisen johtamisen ja tilannekuvan ylläpitämisen jatkuva valmius valtakunnallisessa tilanne- ja johtokeskuksessa edellyttää arviolta kuuden henkilötyövuoden lisäystä sisäministeriölle. Pelastuslaitosten suunnitteluun ja muuhun suunnitteluun kohdistuvan sisäministeriön ohjaustehtävän tehostaminen edellyttää edellä sanotun lisäksi arviolta kuuden henkilötyövuoden lisäystä sisäministeriölle.

Yhteensä pelastuslain muutoksista arvioidaan muodostuvan sisäministeriölle 13 htv:n lisästarve. Määrärahatarpeena lisäresursointi tarkoittaisi 1,18 milj. euroa vuodessa.

Pelastuslakivalmisteluun perustuen sisäministeriö ehdotti sisäministeriön toimintamenoihin (momentti 26.01.01) ja pelastustoimen toimintamenoihin

(momentti 26.30.01) pysyvää lisäystä vuodesta 2024 alkaen vuosien 2023-2026 julkisen talouden suunnitelmassa. Päätöksessään julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-2026 hallitus ei päätenyt osoittamaan lisäresursointia tähän esitettyyn tarpeeseen.

Hallituksen esitysluonnoksessa arvioitu rahoitustarve tulee kattaa hallinnonalan käytettävissä olevalla määrärahahekyksellä, mikäli hallituksen esitys halutaan valmistella annettavaksi ennen kuin hallitus päättää seuraavasta julkisen talouden suunnitelmasta.

Julkisen talouden suunnitelmaan liittyvässä ehdotuksessa sisäministeriö ehdotti merkittäviä lisäyksiä muiltakin osin kuin pelastuslaista aiheutuen pelastustoimen johtamiseen, järjestelmiin sekä varautumiseen. Valtiovarainministeriö toteaa, että sisäministeriön pelastusosaston toimintaan suunniteltu mittava kehittäminen on mittaluokaltaan niin merkittävää, että sen sisällyttäminen osaksi seuraavan hallituksen hallitusohjelmaa voisi myös olla perusteltua.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/14247/2021-VM-33

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: